

GOV QURSAĞI USAQ JURNALI

5(45) sentyabr-oktyabr 2013

mənim rəng dünyəm

*Mehriban Mehdiyeva,
Respublika İncəsənət
Gimnaziyasının 6-cı sinif şagirdi*

Müstəqillik Günün mübarək, Azərbaycan!

VƏTƏN

Nüsrət Kəsəmənli

Anaların torpağı sulayan
tərini sevdim,
Göy qurşağı kimi əlvan
yerini sevdim;
Acını, şirini seçə bilmədim,
Arazından içə bilmədim,
Körpüsündən keçə bilmədim,
Dəli kimi vuruldum,
Dəli Kürünü sevdim, Vətən!

Burnu titrəyən dovşanını,
Bənövşəni, yovşanını,
Qoruqda mələyən ceyranını,
Sünbülünü, reyhanını,
Bahar müjdəli qaranquşunu,
Anaların «Daşa dönəsən!»
deyib

Heykəl arzulayan qarğışını;
Quruca daşını,
Torpağının hər qarışını,
Evini-əşiyini,
Soba yanında xumarlanan
pişiyini,
Qəfəsdəki şirini sevdim,
Vətən!

Gözəлиндən, göyçəyindən
Birinə könül verdim,
Birini sevdim, Vətən!
Çiçəyini, gülünü sevdim,
Vətən!

Obanı, elini sevdim, Vətən,
Yağışına çətir tutmadım,
Leysanını, selini sevdim,
Vətən!

Dənizində üzə bilmədim,
vuruldum maviliyinə,
Çaylarını, gölünü sevdim, Vətən!
Meşələrin fikrim kimi qarışıq,
Zirvələrə gedən cığırların dolaşığı,
Ütülü düzlərini,
qırçın çölünü sevdim, Vətən!
Düşməninə «yan» deyən,
Dostlarına «can» deyən,
«Anam Azərbaycan» deyən
Dilini sevdim, Vətən!

451° FARENGEYT

*Kitablar adamları uşaqılıqdan izləyir.
Hə, bəzilərinə xoş deyil, heç kitab
sevməzlər. Məktəb dərsliyini də əllərinə
alanda üz-gözlərini turşudurlar. Amma
elə ki ürəklərini boşaltmağa məkan
tapdılar, olurlar əsl «yazıçı». Əsasən də
sosial şəbəkə aludəçiləri.*

Kitabsevərlərin dünyası isə başqadır. Oxumağı da, oxutmağı da sevirlər. Hələ elələri var ki, kitabdan ötrü cinayət də törədirlər. Bunlar barədə bir qədər sonra.

Sözümün canı budur ki, kitabı uşaqlara ən yaxşı tanıdan məktəb, bir də onun kitabxanasıdır. Dərslikdən yorulanda nəfəsi məktəb kitabxanasında dərmək olar – macəra, tarix, əfsanə, ensiklopediya, məntiqi məsələlər – nə desən, var. Var deyirəm, əslində əmin deyiləm. Varmı? Məktəbinizin kitabxanasında üreyincə olan kitabları tapırsanmı?

Dünyanın bəzi məktəbləri kitabxanalarının gözəlliyi, bəziləri kitabların çoxluğu və çeşidi, bir qismi oxumaq üçün rahat şəraiti, bəziləri elektron xidmətləri ilə öyünür. Mənə maraqlıdır, bəs sizin məktəbin kitabxanası necədir? Onun işindən razısan? Necə olmasını istəyirdin? Bu barədə mənə yaz.

İndi isə sənə kitablar, ədəbiyyat aləmindən bəzi maraqlı faktları çatdırmaq istəyirəm.

Orta əsr Avropasının kitabxanalarında kitabları rəflərə zəncirlə bağlayırdılar. Zəncirin uzunluğu kitabı götürüb, bir qıraqda oturub oxumağa imkan verirdi, amma onu kitabxanadan çıxarmaq mümkün deyildi. Hər bir kitab çox qiymətli olduğu üçün 18-ci əsrədək bu üsuldan istifadə olundu.

10-cu əsrdə yaşamış vəzir Əbdül Qasim İsmayıl (İran) həmişə kitabxanasının yanında olmasına çalışırdı. Harayasa gedəndə kitabxanası da arxasınca «gedirdi». 117 min kitabı 400 dəvə daşıyırdı. Özü də kitablar əlifba sırasıyla düzülürdü.

Rey Bredberinin «451° Farengeyt» əsərinin adı kağızın həmin temperaturda alovlanması ilə əlaqədar seçilib (əlbət, məzmunundan xəbər var – hökumət əhalidən kitabları yığıb yandırır). Əslində isə kağız 450 dərəcə Selsidə öz-özünə alışıq. Bredberi etiraf edib ki, əsərin adını seçərkən yanğın xidmətinin mütəxəssisi ilə məsləhətləşib, o isə temperatur dərəcələri şkalalarını (Farengeyt və Selsi) səhv salıb.

1970-ci illərdə amerikalı nəşirlər müəlliflərin ildə bir kitabdan artıq yazmalarına pis baxırdılar. Daha çox kitab nəşr etdirmək istəyən Stiven Kinq bəzi əsərlərini Riçard Baxman təxəllüsü ilə yazmağa başlayır. 1984-cü ildə kitab satıcılarından biri müəlliflərin ədəbi üslubunun çox oxşar olduğunun fərqi varır. Konqress Kitabxanasından dəqiqəşdirir ki, Baxmanın romanlarından birinin müəllifi Kinqdir və nəşirə zəng vurur. Sonra S.Kinq özü satıcı ilə əlaqə saxlayır, müsahibə verərək ifşaedici məqalə yazmağa razılıq verir. Nəticədə Riçard Baxmanın «təxəllüs xərçəngi»ndən öldüyü barədə press-reliz yayılır.

Məşhur Bastiliyanın məhbusları tək adamlar olmayıblar. Bir dəfə Didro D'Alamberin tərtib etdiyi Fransa Ensiklopediyasını da «həbsə»

atıblar. Kitab dinə və cəmiyyətin mənəviyyətinə zərər verdiyinə görə günahlandırılırdı.

Kitabları oğurlayanlara bibliokleptomanlar deyilir. Onlardan ən məşhuru Stiven Blumberqdır. O, həyatı boyunca 23 min nadir kitabı oğurlayıb. Bunların birlikdə qiyməti 20 milyon dollar edir. Blumberq kitabları oğurlamaq üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə edib. Hətta ventilyasiya şaxtalarından kitabxanalara girərək onları qarət edib.

Stivensonun «Doktor Cekill və mister Haydn maraqlı əhvalatları» əsərinin ilk əlyazmasını yazıcının xanımı yandırır. Bioqrafların bəziləri deyirlər ki, yazıcının arvadı belə bir süjeti ərinə yaraşdırmadığı üçün, bəziləri isə şəxsiyyətin ikiləşməsi mövzusunun tam açılması xoşuna gəlmədiyi üçün bunu edib. Buna baxmayaraq vərəm xəstəsi olan Stivenson bu novellanı 3 gün ərzində yenidən yazır. Həmin əsərin sayəsində yazıçı borclarından qurtulur.

XIV Lüdvik oğlunun tərbiyəsi üçün yunan və Roma klassiklərinin əsərlərinin yeni variantını nəşr etməyi tapşırır. Orada böyüklərə aid hissələr olmamalı, həmçinin çətin ifadələrin izahı verilməliydi. 64 cildəndən ibarət külliyyat 28 ilə hazır oldu. Həmin vaxt kralın oğlunun artıq öz övladları vardı.

Tədqiqatlar göstərir ki, 4-6 yaş kitab oxumağı öyrənmək üçün ən yaxşı dövrdür. 6-7 yaşdan sonra oxumağı öyrənmək çətin olur.

Yel Universitetinin tədqiqatçıları aşkar ediblər ki, üçüncü sinifdə pis oxuyan uşaqların dördüdə üçü orta məktəbin sonunadək belə də qalırlar.

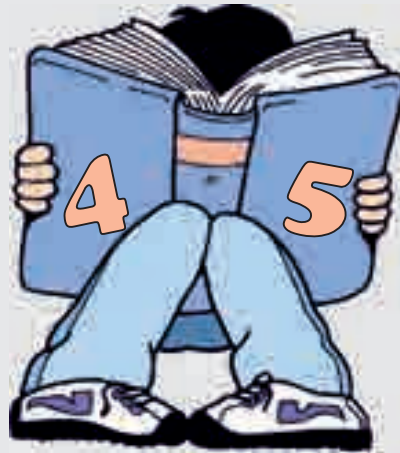
Müntəzəm olaraq ədəbiyyat oxuyan böyüklər könüllü və xeyriyyəçilik işinə iki dəfə çox həvəsli olurlar. Həmçinin idman tədbirlərinə qatılmağı da sevirlər.

Savadsızlıq biznesə və vergi ödəyicilərinə çox baha başa gəlir. İtirilmiş əməkhaqqı, əldən verilmiş gəlir və məhsuldarlığın azalması bir il ərzində 20 milyard dolları aşır.

Dünyanın ən ağır kitabı Britaniya muzeyində saxlanan coğrafiya atlasıdır. Onun hündürlüyü 1 m-dən çox, çəkisi isə 320 kq-dır.

İndiana ştatının universitetinin baş kitabxanası hər il bir düym çökür. Çünki onu tikərkən mühəndislər kitabların ağırlığını nəzərə almayıblar.

Oktyabrın 28-i Ümumdünya Məktəb Kitabxanaları Günüdür. İlk dəfə 1999-cu ildə UNESCO-nun təşəbbüsü ilə təsis edilib. Belə bir günün qeyd olunacağını Beynəlxalq Məktəb Kitabxanaları Assosiasiyasının prezidenti Blanş Vullz bəyan edib. 2005-ci ildə isə həmin assosiasiyanın yeni prezidenti Piter Cenko bu bayrama rəsmi status verildiyini təsdiq eləyib.

TARİXÇƏ

Müəllim peşəsi bir neçə minilliklər mövcud olsa da, Müəllim Gününün tarixi elə də qədim deyil. İlk dəfə onu 1947-ci ildə bayram ediblər, Braziliyanın San-Paulu şəhərində. Düzdür, bu, rəsmi bayram deyildi. Rəsmi olaraq isə Braziliyada bu günü 1963-cü ildən qeyd etməyə başlayıblar. Hər il oktyabrın 15-i onlarda müəllimlərin bayramıdır.

Amerika Birləşmiş Ştatlarında isə bir qadın müəllim prezidentə məktub yazır, xahiş edir ki, müəllimlərə diqqət yetirsin. Xeyli müddət sonra onun məktubu necə olursa, Eleonora Ruzveltin (prezidentin xanımının) əlinə keçir. Uzun sürən müzakirələrdən sonra ABŞ-da 1953-cü ildən Müəllimlər Gününü qeyd etməyə başlayırlar.

Çində Müəllim Günü noyabrın 8-də qeyd olunur. O, 3 böyük dövlət bayramından biridir.

Azərbaycanda bu tarix SSRİ vaxtından, 1965-ci ildən qeyd olunur. 1994-cü ildən UNESCO oktyabrın 5-ni Ümumdünya Müəllimlər Günü elan edib və o vaxtdan bu gün dünyanın hər yerində bayram edilir.

Təşəkkür

Müəllimə necə təşəkkür etmək olar? Əlbəttə, ən asan üsul «çox sağ olun!» deməkdir. Ancaq sənə məktəbdə ana-atanı əvəz edən, həyatına işıq yandıran, dərini dinləyən, oduna yanan müəllimə başqa cür də minnətdarlıq etmək olar.

Unutmamaq. Bir işi bitirdikdə özlüyündə fikirləş: bu, filan müəllimin xoşuna gələrdi? Düzdür, müəlliminə bundan isti-soyuq yoxdur. Çünki belə halda sən öz işini irəli verirsən. Amma müəyyən çətinliyə düşəndə zəng edib ondan məsləhət ala bilərsən. Beləcə, müəllimin unudulmadığını, ona ehtiyac duyulduğunu hiss edəcək.

Müəllimlərin sevimli ifadələri

Məktəbi bitirəndən sonra, illər keçdikcə bəzən müəllimlərin adı yaddan çıxır, amma onların dedikləri sözlər unudulmur.

- De görüm, bunlar böyük uşaqlardır, yoxsa qoca?
- Anlamıram, valideynlərin nə vaxtsa evdə olurlar? Bəlkə, səni övladlığa götürüm?!
- Mən sənə baxıram... Bayağda-a-a-n baxıram...
- Deməli, kimya sənə lazım deyil? Sənin başında bütöv bir kimya zavodu var! Nə vaxt başın şişər, onda bilərsən ki, kimya nəyinə lazımdır.
- Sabah sizə qəfil yoxlama yazdıracam!
- Qoy o sarı kərpic hələlik mavi küre olsun...
- Bura onsuz da istidir, siz də üstelik qışqırırsız.
- Əgər altıncı dərstdən sonra otağıma girsəniz, mən də gecə yuxunuza girəcəm.
- Əla! Çox güldüm! Otur, «2»!

Tövsiyə eləmək. Dostlarına, yoldaşlarına, qonşularına hansısa müəlliminin sənə necə yaxşı münasibət göstərdiyini, necə gözəl biliklər verdiyini hətta böyüdükdən sonra da danışa bilərsən.

Hədiyyə göndərmək. Məktəbi bitirdikdən sonra sevimli müəlliminə xırda, sadə bir hədiyyə yollasan, könlünü şad edərsən, daha şövqlə işləməyə həvəsləndirərsən. Ya da xırda minnətdarlıq məktubun, əmin ol ki, müəlliminin mücrüsündə illərlə əzizlənib qorunacaq.

Əməyini qeyd elə. Ola bilsin, gələcəkdə tanınmış adam – rəssam, yazıçı oldun. Bir əsərini sevimli müəlliminə həsr edə bilərsən. Yaxud təsəvvür elə: bir uğurlu biznesmen, həkim, elektron mühəndisisən və müsahibə verirsən. O zaman sənin uğurlarında əməyi olan müəlliminin adını çəkməyin çox yerinə düşər.

Necə fikirləşirsən, müəllimə təşəkkür etməyin daha hansı üsulları var?

Bir həyat hekayəsi

Yay idi. Bağ evinin həyatında iki nəfər oturmuşdu – ağbaş bir qoca – riyaziyyat müəllimi, bir də 40 yaşlarında bir kişi – riyaziyyat və fizika müəllimi. O, qəzet oxuyurdu. Qoca isə yan-yörədə cikkildəşən sərçələrə baxırdı.

Birdən qoca sual verdi: «Bu nədir?» və sərçəni göstərdi. Kişi qəzeti aşağı saldı, dedi: «Ata, sərçədir». Sonra oxumağına davam elədi.

İki dəqiqə sonra qoca sualını təkrar elədi. Oğlu da cavab verdi ki, gördüyü sərçədir.

Yarım saat ərzində qoca sərçəni göstərərək beş dəfə sualını təkrar elədi: «Bu nədir?»

Nəhayət, oğlu qəzeti bir kənara qoydu, hirsli-hirsli ona bir sualı bir neçə dəfə təkrarladığını dedi. Qoca üzünü turşutdu, sonra qəfildən qırışığı açıldı: «Oğul, dur, mənim masamın daxilindən böyük qəhvəyi dəftəri gətir».

Oğlu həvəssiz onun dediyini elədi. Qoca oğluna dedi: «Aç dəftəri, oxu».

Oğlu dəftəri açdı, oxudu: «12.07.1973. Bu gün mənim 3 yaşlı oğlum yanımda çörək qırıntılarını dənləyən sərçəni göstərib düz 25 dəfə «ata, bu nədir?» deyər soruşdu. Mən də hər dəfəsində ona cavab verdim. Axı onu çox sevirəm».

Kişi üzünü dəftərlə qapadı. Bir müddət belə oturandan sonra çevrilib atasını qucaqladı.

Adil Cəmil

Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, şair Adil Savalan oğlu Cəmilov 1954-cü il oktyabrın 8-də Kəlbəcər rayonunun Kilsəli kəndində anadan olub. Burada ibtidai məktəbi, Mingəçevir şəhərində 9 saylı orta məktəbi bitirib.

Bakı Dövlət Universitetində jurnalist ixtisasına yiyələnib. «Yazıçı» nəşriyyatında işləyib, yüzlərlə kitabın redaktoru olub. Müxtəlif qəzetlərdə müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 2002-ci ildən «Ədəbiyyat qəzeti» redaksiyasında poeziya, nəsr şöbəsinə rəhbərlik edir.

Adil Cəmil 1987-ci ildən ümumtürk folklorunun möhtəşəm abidəsi, qırğız eposu «Manas»ın tədqiqi və tərcüməsi ilə məşğuldur. ««Manas» eposu və türk dastançılıq ənənəsi» mövzusunda yazdığı dissertasiyanı 2004-cü ildə müdafiə edərək filologiya üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi alıb.

AMEA Folklor İnstitutunun ümumtürk folkloru şöbəsinin böyük elmi işçisi, Beynəlxalq Aytmatov Akademiyasının fəxri akademiki, Prezident təqaüdçüsü, 1979-cu ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, 1985-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. «Qızıl Qələm», «H.B.Zərdabi», «Araz», «Qılinc və Qələm» mükafatlarının sahibidir.

Şeir yazmağa orta məktəbdən başlayıb. İlk şeiri «Bahar» 1970-ci ildə mətbuatda dərc olunub.

Bir neçə şeirlər kitabı var. Bədii tərcümə ilə məşğuldur. Rus, belarus, özbək, qırğız, Latın Amerikasına poeziyasından tərcümələr edib. Həmçinin bir çox əcnəbi filmi də Azərbaycan dilinə çevirib.

Qurban olum

Dağın döşündəki balaca kəndi
Dünyanın ən böyük kəndi bilmişəm.
Elsiz-obasızın mayası kəmdir,
El-oba nə imiş – indi bilmişəm,
elimə qurban olum.

Məndən incimişdi dağ çiçəkləri,
Məni çiçəklərlə barışdırdılar.
Ağgünlü kəndimin ağbirçəkləri
Məni şirin dillə danışdırdılar –
dilimə qurban olum.

Dağların qarıtək əriyər ahım,
Xalqımın qədrini bilərəmsə mən.
Bu yerlər ömürlük ziyarətghahım –
Belə bir obada ölərəmsə mən,
ölümə qurban olum!..

Ev gülləri

İsti otaqların pəncərəsindən
Bir dəli həsrətlə baxar günəşə,
Baxar ev gülləri, baxar həmişə...
Bir soyuq gizilti keçər canından,
Bəzən də quruyar həyəcanından –
Quruyar dibçəkdə göyərən bahar,
Quruyar havaya, günəşə sarı
Yaşamaq naminə «əyilən» bahar...
Evdən qaçmaq istər bu ev gülləri
Pəncərə tağından asılı qalar.
Günəşin nurundan içmək istəyər,
Yarpağı havaya uzalı qalar.
İçər bu günəşdən gün batanacan,
Udar bu havadan ev yatanacan.
Sonra da başlayar lal gecələrin
Bu ev güllərini havalandıran
havasızlığı.
Bir də ki bir içim suya qıymayan
Mənzil sahibinin vəfasızlığı...
Ev gülü beləcə çəkər dərini;
Açar sevincini gah qönçə-qönçə,
Gah da yarpaq-yarpaq tökər dərini.
...Ölçərlər-biçərlər hər «addımını»,
Qəlibə salarlar boy artımını –
Kökləri sancılan torpaq tükənər...
Keçib dibçəyinin taxta səddini,
Yerdəki torpaqla tapışa bilməz.
Evlərdə doğulan ev güllərinin
Kökləri torpaqdan yapışa bilməz...

Kəndindən köçən kişi

Saymaq istəmirdi bu ana kəndi
Kişilər içində «sayılan» kişi.
Günlərin bir günü qayıdıb gəldi
Doğma obasından ayrılan kişi.

Su içmək istədi – yandı nəfəsi,
O yaxın bulaq da uzaq kimiydi.
Ata ocağının «ata əvəzi»
Bu kəndin qoynunda qonaq kimiydi.

Dondu elə bil ki, damarında qan,
Kövrəldi kimsəsiz xalası üçün...
Açdı pəncərəni – havasızlıqdan
Boğulan evinin xilasını üçün.

Sərin dağ havası doldu içəri,
Çoxdan bu havanı arzulamışdı,
O, eldən ayrılıb, kənddən köçəli
Divar da ağlayıb quzulamışdı.

Gözlədi... gəlmədi qonum-qonşular,
Bu tənha həyətdən az qaldı qaça.
Düşündü: beləcə adam daş olar
Bu daş divarların arasındaca...

Göyden gürşad yağdı bəbəklərinə,
Şimşəklər gözündə qaraldı, keçdi.
Boylandı bozarmış bostan yerinə –
Gözünün önündən qaraltı keçdi...

Çağırıldı: «Alabaş!»
Duruxdu bir an –
Görəsən, Alabaş niyə hürmədi?..
Sahibsiz itlərə qoşulduğundan
İt də sahibinə yaxın gəlmədi...

YAPONİYADAKILARA SÖZÜN VAR?

Varsa, heç çəkinmə. Mənə yaz. Oradakı yaşıdlarına çatdırım. Səndən, dostlarından, buradakı yaşamından, uğurlarından, sevinclərindən, kədərindən xəbər tulsunlar. Onların da sözünü sənə çatdıracağam. Necə? İndi çox asan olacaq. Bundan sonra «Göy qurşağı»nın hər yeni nömrəsi Yaponiyadakı səfirliymizə göndəriləcək.

İlk səfir işi avqustun 16-da baş tutdu. Firudin bəy Kəçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının göndərdiyi xeyli kitab, dərgi, eləcə də «Göy qurşağı» jurnalı ölkəmizə Yaponiyadakı səfirliyinə təqdim olundu.

Kitabxanamızın işçisi Təranə Hümətova deyir: «Xaricdə yaşayan uşaqların Azərbaycan ədəbiyyatını, tarixini, mədəniyyətini yaxından öyrənmələrinə kitabxanamız kömək etməyə çalışır. Onlar vətəndən uzaqda yaşasalar da, dilimizi və mədəniyyətimizi unutmamalı, mənsub olduqları xalqın mədəni dəyərlərini mənimsəyərək yazdıqları ölkədəki həmyaşıdlarına da çatdırmalıdır.»

«Hədiyyə edilən kitablar arasında məhz belə mənzulu kitablar daha çoxdur. Yaponiyadakı azərbaycanlı uşaqlar onların vasitəsilə qıfıli ədəbiyyatımızı, nağıllarımızı öyrənəcək, kitabxananın nəşri olan «Göy qurşağı» jurnalının köməyiylə Azərbaycandakı həmyaşıdları ilə tanış olmaq imkanı qazanacaqlar. İnanıram ki, bu gündoğar ölkədə yaşayan uşaqlar vətəndən uzaqda olsalar da, Azərbaycanı ürəkdən sevir, vətənpərvər insanlar kimi böyüyəcək, ölkəmizi Yaponiyada layiqincə təmsil edəcəklər.»

Kitabxananın hədiyyəsini yüksək dəyərləndirən Azərbaycanın Yaponiyadakı səfiri Gürsel İsmayilzadə doxsana yaxın nəşr içərisində həm Azərbaycan, həm də rus və ingilis dillərində müxtəlif kitab, jurnal və lüğətlərin olmasını da təqdir elədi. O dedi ki, bu cür kitablar Yaponiyada yaşayan azərbaycanlı uşaqlara şifahi ədəbiyyatımızı yaxından öyrənməyə, eyni zamanda əcnəbi dilləri mənimsəməyə şərait yaradacaq.

Gürsel bəy səfirləkdə bu nəşrlər üçün xüsusi gəuşə ayrılacağıni və bütün azərbaycanlı uşaqların ondan sərbəst istifadə etmələrinə imkan yaradılacağıni söz verdi.

Azərbaycandan gələn sovgatı sevinclə qarşılayan həmyaşıdların kitab-jurnallarla tanış oldular. Vətənlərinə aid şeirlər söylədilər: yəni uzaqda olsağ da, əmin olun, heç vaxt unutmarıq.

Onlara bu işdə yardımçı olmaq istəyirsən? O zaman gəl bir iş görək. Yaponiyadakı uşaqlarla yazışmaq istəyirsənsə, jurnalımıza məktub göndər, özün haqda yaz, ünvanını göstər. Onların da cavab məktublarını dərc edəcəm, söz verirəm. Beləcə, sən xaricdən, yeni dostların da vətəndən xəbər tutmuş olarsınız.

«CƏNGAVƏR»

«Kişinin bıığı olar» deyimini eşitmisən, yəqin, dostum. Düzdür, indi bıığı saxlayıb-saxlamamaq hər kəsin öz işidir. Amma maraqlıdır ki, bəzən heyvanlar aləmində bunun böyük əhəmiyyəti olur. Məsələn, bıığı qurbağalar üçün. Çünki onlar məhz «bıığıları» ilə döyüşürlər. Əslində, buna bıığı demək bir az gülməlidir, çünki bunlar daha çox tikana oxşayır.

Kanadanın Qvelfa Universitetinin alimi Kameron Hadson deyir ki, bu qurbağalar arasında dəhşətli davalar elə də tez-tez olmur. Yalnız nəsilartırma vaxtı çatanda bu qurbağaların üst «dodağının» üstündə 10-dan 16-dək tikan çıxır. «Tikanlar karandaşın ucu kimi bərk olur. Əgər bu qurbağanı əlinizə almağa cəhd etsəniz, o mütləq sizi bu tikanlarla vuracaq», - Hadson deyir.

Bıığı qurbağalar ömürlərinin çox hissəsini meşələrdə keçirirlər. Martın əvvəlində, nəsil artırmaq zamanı gələndə isə erkək bıığı qurbağalar çay sahilindəki qayalara dırmaşır, ördək kimi səslər çıxarır, dişlərin diqqətini cəlb etməyə çalışırlar.

Kameron Hadson həmkarı Cinçjonq Fu ilə birlikdə Çinin Sıçuan əyalətinin Emeşan dağlarının yanında, çay sahilində yaşayan bıığı «cəngavərlərin» döyüşlərini videolentə alıblar. Döyüşlər əsasən suyun altında gedir. Rəqib qurbağalar bir-birlərinin qarınına «dodaq»larının üstündəki tikanlarla vurmağa çalışırlar. Düzdür, ölüm

halı olmur, amma qarınlarında da salamat yer qalmır. Bundan sonra qalib gələn qurbağa dişi ilə görüşür.

Dişi qurbağa suya kürü töküb meşəyə qaydır. «Kişilər» isə qalib kürüleri qoruyurlar. Maraqlıdır ki, çox vaxt bıığı qurbağalar tək özlərinin deyil, digərlərinin də balalarını qoruyurlar.

Bu müddətdə bıığı qurbağaların «bıığıları» düşür, kürülərdən çömçəquyruqlar çıxandan sonra isə onlar meşəyə qaydırlar.

Bizlərdə bənövşəni, novruzgülünü utancaq sayırlar, deyirlər həmişə başaşağıdır. «Utancaq mimoza» isə doğrudan da sanki utanır: yarpağına əl dəyən kimi onlar bükülür, elə bil heç bu budaqda yarpaq yox imiş.

Utancaq mimozanın (Mimosa Pudica) vətəni Cənubi və Mərkəzi Amerikadır. Ancaq tropik iqlimli yerlərdə – Afrika, Avstraliya, Havayda da əkilir. Onu evdə saxlayanlar da var. Boyu 30-60 sm olur. Nadir hallarda 150 sm-ə çatır. Budağı tikanlı, meyvəsi noxud kimidir. Külək və həşəratlar tozlandırır.

Utancaq mimoza

Mimoza fevraldan aprelin sonunadək çiçəklədiyindən bir çox ölkələrdə baharın rəmzi sayılır. Utancaq mimozanın çiçəkləri açıq-çəhrayı, ya da yasəmən rəngində olur. Yarpaqları isə elə bil dörd barmaqdır. Hər barmağının üstündə də «lələkli» yarpaqcıqlar var. Yüngülcə toxunan kimi onlar yığılır. Çox isti də onlara eyni təsiri göstərir. Məsələn, yarpaqların yanında kibrit yandıranda onlar bükülür. Əgər bu eksperimenti tez-tez təkrar etsən, o zaman yarpaqlarını təkrar açmaq üçün mimozaya ən azı 5 dəqiqədən yarım saata qədər vaxt lazım olacaq, çünki yorulacaq.

Maraqlıdır ki, külək bu mimozanı «utandırır», Qaranlıq düşəndə isə heç bir təmas olmadan belə çiçəyin yarpaqları möhkəm yığılır, baxana elə gəlir ki, bu, sadəcə quru budaqdır.

* Mimosanın 300-dək növü var. O ən çox Fransada sevilir. Burada hər qışın sonunda mimoza festivalı keçirilir. İlk dəfə 1904-cü ildə, Pyer-Riş əyalətində təpələr mimoza çiçəklərinə bürünüb. Həmin əsrarəngiz günün şərəfinə hər il çiçək paradı təşkil etmək qərara alınıb. Fransanın bəzi yerlərində indi o qədər mimoza bitir ki, oraya düşəndə adam ətirdən sərxoş olur.

Barmaq TEATRI

ÖZÜN DÜZƏLT

Dostum, yadımdamı, sənə ev teatrı üçün kuklaların hazırlanma qaydasından danışmışdım. Budəfəki fiqurları düzəltmək daha asandır. Parçadan xırda oyuncaqlar hazırlayırsan, barmağına keçirib tamaşa göstərirsən. Çox əyləncəlidir.

Alətlər

qayçı

flomaster

nümunə

Ləvazimat:
qayçı, flomaster, kağız
(sxemi çəkmək üçün),
mahud, yaxud digər
növ qalın parça
qırıqları (rəngli
kağızdan da istifadə
eləmək olar),
superkley.

superkley

**eskizləri
çəkmək üçün
kağız**

**mahud parça və ya rəngli
kağızlar**

1. Əvvəlcə fiqurların necə olacağını təsvir elə, bunları kağızda çək. İstədiyən heyvan, yaxud da insanı çəkə bilərsən. Sonra bədən detallını çək və onu qayçı ilə kəs.

2. Bədən detallını mahud parçanın (yaxud rəngli kağızın) üstünə qoy. Karandaşla kənarlarının cizgisini təkrarla. Bundan 2 ədəd kəs.

3. Fiqurun bədən detallarının kənarlarını yapışqanla bərkət, aşağı hissəsi açıq qalsın, oraya barmağıni keçirəcəksən.

Beləcə, müxtəlif fiqurlar hazırlayaraq onların vasitəsilə nağılları canlandırma, dostlarını əyləndirə, hətta belə bir dəst hazırlayıb kiməsə hədiyyə verə bilərsiniz.

Fiquru barmağına keçir.

4. İndi isə bədənin digər üzvlərini kəsmək lazımdır. Bunları isə başqa rəngli parçadan, yaxud kağızdan kəs.

Siçan

Bayquş

Şir

Panda

Cüce

Qurbağa

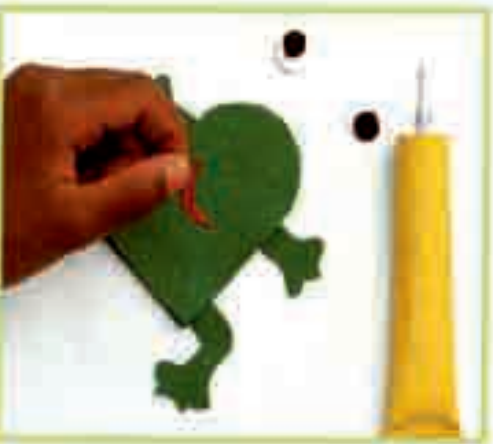

Tutuquşu

Çoşqa

5. Kəsilmiş detalları fiqurun bədəninə üstünə, yanlarına yerləşdir, bax gör, nəyəni?

Barmağını tərpedəndə elə təsəvvür yaranır ki, fiqur da hərəkət edir.

Fiqurun daha rahat oturması üçün iki barmağını içinə keçir.

Pəncələr daxili tərəfdən bərkidilib

6. Əgər xoşuna gəldisə, o zaman xırda detalları bədənə bərkit. Yaxşı olar ki, əl və ayaqları fiqurun daxili tərəfindən (yəni bədən detallarını bərkitməmiş onların arasına qoyaraq) yapışdırasan, sonra isə qalanları - gözləri, qanadları, dimdiyi və s. - bədənin üstünə bərkit.

ENİNƏ

axan şəlalələr

Deyirlər, insanın şəlalədən fərqi ondadır ki, onun əzəməti hündürlüyündən asılı deyil. Təbiətin elə möcüzələri var ki: heç də hündürdən axmayan, yəni üfqi şəlalələr də yaradıb.

Üfqi şəlalələr Avstraliyada, Telbot körfəzində yaranır. Orada bir-birindən təxminən 300 m aralı iki dağ silsiləsi yerləşir. Bunların hər birində biri 20, digəri 10 m olan iki yarğan var. Qabarma zamanı körfəzdəki su yarğanlardan böyük sürətlə axmağa başlayır. Suyun səviyyəsi fərqləndiyindən güclü təzyiq yaranır və təbii fenomen – gözəl üfqi şəlalələr yaranır.

Əlbəttə, hündürlüyü cəmi 5 metr olan üfqi şəlalələr Niaqara, Anxel kimi nəhənglərlə əzəmət yarışına girə bilməz. Yalnız dünyanın ən tanınmış naturalistlərindən olan Devid Attenboro bu təbiət hadisəsini tədqiq edəndən sonra onu «dünyanın ən böyük təbii möcüzələrindən biri» adlandırıb.

Mən bunu BACARIRAM!

MEHRİBAN

Sənə rəsmlərini ikinci səhifədə gördüyün qızcığazdan danışmaq istəyirəm. Adı Mehribandır, soyadı Mehdizadə. 2002-ci il sentyabrın 7-də Bakıda anadan olub. 3 yaşından rəsm, məntiq və ingilis dili dərnlərinə gedib. 5 yaşından bədii gimnastika ilə məşğul olur.

Onun rəsmlə böyük həvəsi var. Bu, ona ailəsindən keçib. Ailəsində incəsənətə böyük dəyər verirlər. Lap balacalıqından muzeylərə, teatrlara, konsertlərə gedir. Oxumağa Respublika İncəsənət Gimnaziyasının birinci sinfindən başlayıb.

Rəssamlıq fakültəsinə qəbul olunan Mehriban hazırda 6-cı sinifdə oxuyur. Rəsm müəllimi Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvü Əsgər Əsgərovdur.

Mehriban indiyədək bir çox sərgilərdə iştirak edib. 2013-cü il aprelin 30-da isə İncəsənət Gimnaziyasında onun fərdi sərgisi keçirilib. Sərginin açılışında İncəsənət Gimnaziyasının direktoru Mahizər Şabanbəyova, xalq rəssamı, Rəssamlar İttifaqının katibi Ağəli İbrahimov xanımı ilə və başqaları iştirak ediblər.

Mehribanın sinif yoldaşları da özü kimi fəaldırlar. Bir-birlərinə kömək etməyi sevirlər. Hamısı ağıllı, bacarıqlı, mehribandırlar.

Yay tətildə Mehriban kitab oxumağı, hovuzə getməyi, yeni rəsmlər çəkməyi sevir. Ziyafət paltarlarının eskizini çəkmək, dizayn etmək isə hobbisidir.

Bəs sənə hansı bacarıqların var, dostum? Bizimlə bölüşərsən?

Göydə 3 Günəş var?

Fantastika, yaxud astronomiya həvəskarları üçün səmada 3 və ya 4 Günəşin olduğunu eşitmək adi bir şeydir. Amma Yer planetində yaşayıb, onun səmasında birdən-birə üç Günəşin görüldüyünü eşitsə, hər kəs təəccüblənər, mənə.

Əgər səmada eyni zamanda üç Günəş görmüsənsə, qorxma, bu, maraqlı təbiət hadisəsidir, adına da «yalançı günəş», yaxud da pargeli deyirlər. O, dünyanın hər bir nöqtəsində, hər bir fəsildə yarana bilər. Günəşin üfqə yaxın olduğu vaxt isə daha yaxşı görünür.

Pargeli qalo adlı optik fenomenin bir formasıdır. Qalo Günəşə, Aya, hətta güclü küçə fənərinə baxarkən yaranır, o, işıq mənbəyinin yanındakı halə kimi görünür, amma bəzən xaç, günəş sütunları, yaxud göy qurşağı formalarını alır.

22 dərəcəlik pargeli

Buz plastinləri
Günəşin ətrafında
ikinci pargelilərin,
bu dəfə 44 dərəcə
altında, yaranmasına
da səbəb olur.

120 dərəcəlik pargeli

120 dərəcəlik pargelilər – pargelik çevrələrdə parlaq nöqtələr – də maraqlıdır: pargelik çevrə üfüqə paralel olaraq bütün səmanı əhatə edir, adətən ağ rəngdə olur, yaxud göy qurşağının rənglərinə çalır, üzərində parlaq nöqtələr olur.

Lilekvist pargeliləri

Lilekvist pargeliləri buludlardakı buz kristalları üfqü yerləşəndə əmələ gəlir. Pargelik çevrə işıq mənbəyinin ətrafında qalın halə yaradır. Bu hadisə ilk dəfə onu qeydə almış isveç meteoroloqun şərəfinə belə adlandırılıb.

Günəş sütunları

Bəzən pargelini Günəşin yalançı doğuşu ilə səhv salırlar, yəni Günəş hələ doğmayıb, amma üfqün üstündə şəkli var. Günəş sütunları qalonun bir növüdür. Bu, həmçinin Günəş batanda da müşahidə olunur.

Antigünəş

Buna antiheli də deyirlər (Helium - Günəş). Bu zaman səmada qarşı-qarşıya iki Günəş görünür. Eyni hadisələr Ay ilə də müşahidə olunur. Ona parselena deyirlər.

Qalonun yaranmasının səbəbi işığın yer səthindən 5-10 km yüksəklikdəki lələkli buludların tərkibindəki lələkli kristallarında sınmasıdır. Qalonun necə görünməsi buz kristallarının yerləşməsindən asılıdır. Ən çox rast gəlinən qalo 22 dərəcəlik pargelidir – Günəşin hər iki tərəfində, ondan 22 dərəcə yüksəklikdə parlaq ləkələrdir.

Parselena

Cırtanlar Krallığını yaratmaq normal boya malik Çen Mintszin adlı teatr menecerinin ağına gəlib. Əvvəllər müəllim olan Mintszin bu layihəsi ilə nəinki pul qazanmaq, həmçinin cırtanları normal boylu adamların istehzasından qurtarmağa çalışıb. İnternetdə elan verib və 100 nəfər cırtan ona dəstək olub. Çen deyir ki, cırtanlar Çində iş tapa bilmirlər: «Onları fəhlə götürümlər, çünki əlləri və ayaqları balacadır, normal boylu insanlar üçün olan avadanlıqla işləyə bilmirlər. Heç dalandar da

götürümlər, şirkətlər istəyir ki, onların işçiləri gözəgəlimli olsunlar».

20

CIRTDANLAR krallığı

Çinin bir kəndində adam özünü lap Qulliver kimi hiss edir. Ətrafına baxırsan, elə bilirsen, nağıla düşmüşsən, al-əlvan geyimli uşaqların əhatəsindəsən. Əslində isə burada ən kiçik cırtanın 18, ən böyüyünün 48 yaşı var.

Cırtanların özlərinin kralları var: U Tszi-min. Məişət problemlərini isə Parlamentlərində həll edirlər: kanalizasiya tutuldu, qonşudan narazıyam, evdə dolabların yerini dəyişmək lazımdır və s. – bütün məsələlər iclasda müzakirə olunur.

Krallığın yerləşdiyi parkın tikintisinə 7,9 milyon dollar sərf olunub. Ötən il açılan parkda gələn ilədək min nəfərin yaşaması planlaşdırılır.

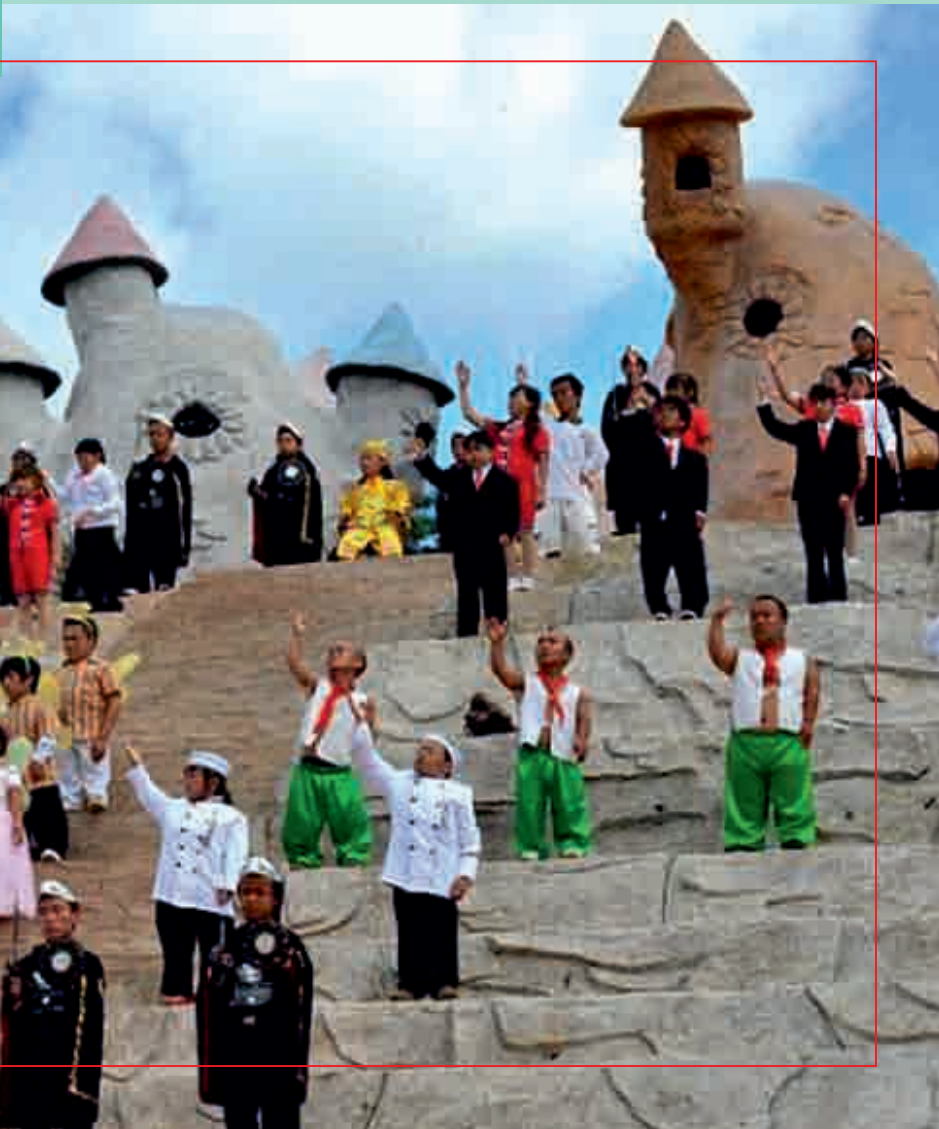

Krallıqda cırtndanlar özlərini ağa kimi hiss edirlər. Burada onlara sənət, dil öyrədir, xüsusi kostyumlar tikirlər. Maraqlı şoularına görə onlara tibbi xidmət göstərilir, gündə üç dəfə yemək, ildə bir neçə həftə məzuniyyət, ilə 24 min yuan maaş verilir.

Kunminq adlı bu kommunaya «böyük dünya»nın istehzalarından bezən kiçik boylu adamlar yığışblar. Orada hər şey var – xəstəxana, məktəb, mağaza, yəni adamlar normal həyat yaşayırlar. Bircə qadağa isə hər kəsi oranın sakini olmağa qoymur: Kunminqdə yaşamaq üçün boyun 129 sm-dən hündür olmamalıdır.

Kəndin 120 sakini var. Özlərinə xırda, ağaclara, göbələklərə bənzəyən evlər tikiblər, çoxları nağıl qəhrəmanlarının geyimində gəzir. Gündə iki dəfə «Qnomlar krallığı» adlı şou ilə çıxış edir, turistləri əyləndirir, beləliklə özlərinə çörəkpulu qazanırlar.

Hər şoudan sonra krallığın xarici işlər naziri Devid Milliband ocaq ətrafında rəqs edir, sonda isə cırtndanlar ocağa doğru qaçır, ona mümkün qədər yaxın olmağa, eyni zamanda yanmamağa çalışırlar – bu, gündəlik ayındır. Utanıb səhnəyə çıxma bilməyənlərə isə ayrı işlər verirlər: çiçək dəstəsi, əriştə, pizza hazırlamaq, onları satmaq və s.

Əgər krallıqda yerə zibil atsan, əlinə süpürgə verib onu təmizləməyə məcbur edəcəklər. Onların adi həyat tərzii ilə də tanış olmaq mümkündür. Cırtndanlar çox qonaqpərvərdirlər. Mütləq qonağı bir fincan qəhvəyə dəvət edirlər. Cırtndanlar sahibsiz itləri əhliləşdirir, badminton, poker oynayırlar. Buradan gedən cırtndanlar da olur, ancaq onlar ya sərt dağ iqlimini götürmədiklərindən, ya da ailələri üçün darıxdıqlarından gedirlər.

*Validəymlərimizlə
birlikdə oxuyuruq!*

Daha **5** dəqiqə, NƏ OLAR...

Bir azdan məktəb başlayacaq. Təbii problem – tezdən oyanmaq da həmçinin. Yay boyu gecələri yatmayıb, yuxudan günorta durmaq artıq əfsanə oldu. Gələn tətilədək hər tezdən gözləri ovuşduraraq durub, deyindəyində məktəbə hazırlaşmaq var. Amma çarəsi olmayan dərd yoxdur. Oxu, bəlkə, ləqinə yaradı.

Səbəb tap

Yəni tezdən oyanmaq üçün səbəb tap. Bu, təkcə məktəbə getmək olmamalıdır. Məktəbdən sonra gələcəkdə iş həyatı da var. Məsələn, belə bir səbəb: gecəyədək yalnız uğursuzlar otururlar, yaxud səhə gərəlişi çox iş var. Özüne motivasiya tap.

Yataq otağını istirahət üçün rahat məkana çevir

Rənglərin, naxışların yuxuya təsiri böyükdür. Divar kağızının rəngi xoşuna gəlmir? Onu tamamilə dəyişmək bir az problemdir – həm vaxt aparır, həm pul. Onda divardan iri, qəşəng, münasib fotolar as. Böyüklərdən daha xoşagələn yataq dəsti xahiş elə. Balışın da rahat olmalıdır.

Pəncərəni aç

Yuxudan əvvəl otağın havasını dəyişsən, daha tez yuxuya gedib, daha yaxşı yatarsan.

«Daha 5 dəqiqə»nin nəticələri barədə düşün

Çarpayıda hər artıq 1 dəqiqə sənin yenidən yuxulamağına səbəb ola bilər. Bundan sonrasını özün fikirləş.

Möhkəm yat, yuxunu al

Sağlam, tam yuxu sənin gününün gümrah keçməsinə şərait yaradır.

Xoşbəxt uyu

Yuxulayarkən müsbət hadisələr barədə fikirləş. İmtahan, dava-dalaş, kiminləsə küskünlük, xoşagəlməz hadisələr barədə düşüncələri unut.

Yuxulamaq üçün öz vərdislərin olsun

Bu, yuxudan əvvəl bir stəkan süd içmək, yaxud sakit musiqi dinləmək ola bilər.

Gecə tələlərindən qorun

Yuxudan əvvəl maraqlı bir kitab, jurnal oxumaq, ya da televizorda hansısa verilişi izləyib, kompüterdə oyun oynamaq həvəsi səni bütün gecənin yuxusundan edə bilər.

Şam yeməyi yüngül olmalıdır

Axşamlar çox yeməyə həvəs göstərmə. Həzm çətinləşəndə yuxunu qaçırır. Həmçinin axşamlar çay, qəhvə içməyi də tərgit.

Yuxudan əvvəl vanna qəbul elə

Hər axşam olmasa da, yuxudan əvvəl vanna qəbul eləmək əsəbləri sakitləşdirir, bədəni rahatlaşdırır.

İşıqı söndür

Yatarkən evdəki bütün işıqları söndür, pəncərənin pərdələrini çək. Tam qaranlıqda adam daha rahat yatır.

Düzgün zəng seç

Yuxudan oyanmaq üçün düzgün zəng seç. Sakit, həlim zəng, çətin ki, yuxunu qaçıra. Amma çox zəhlətökən zəng də yaramaz – bütün gününü korlayacaq.

Hacıleylək

Səhər-səhər tər axıdıb, nəfəsin kəsilincə qaçmağa gərək yoxdur. Yüngül gimnastika elə. Yaxşı əhval istəyirsən? Düz dayan. Əllərin yanında olsun. Ayaq barmaqlarının üstünə qalx. Dizlərini bacardıqca yuxarı qaldıraraq addımla. Buna «hacıleylək» deyirlər. Özündən asılı olmayaraq gülməyə başlayacaqsan. Günə əla başlanğıcdır, deyilmi?

Bir stəkan su

Oyanandan sonra bir stəkan su içmək pis olmaz. Su orqanizmini oyadacaq və ondakı zərərli maddələri xaric edəcək.

*Hər gün eyni
vaxtda yat*

*Həmişə eyni saatda
yatağına girməyə
çalış, hətta
istirahət
günlərində də.*

*Oyandın? Bəs
gərnəşmək?*

*Oyanandan sonra bir
az gərnəşmək
faydalıdır. Amma çox
canfəşanlıq eləmə,
qolunu-qıçını yerindən
çıxararsan.*

Bəzən böyük fil sürüləri bir yerdən başqa yerə köçür, qarşılarına çıxan hər şeyi tapdalayır, kəndlilərin təsərrüfatını dağıdırlar. Afrikalı kəndlilər isə fillərə qarşı əsl müharibə elan ediblər. Filləri qorxutmaq üçün tarlaların kənarı boyu bu heyvanların heç sevmədikləri acı çili istiotu əkirlər. Bu yaxınlarda isə daha yaxşı vasitə «kəşf ediblər». Sən demə, o boyda fillər xırdaca arılardan qorxurlar. Üstəlik, afrika arıları avropalı qardaşlarından daha sərtidirlər. Onları qıcıqlandıranı düz bir kilometr qovalayırlar. Filin dərisi qalındır, amma xortumunun altı və qarnı yumşaqdır. Arı ona hücum edəndə fil «rəqs eləməyə» başlayır, atılıb-düşür, axırda da qaçır. Filləri yaxşı qovsa da, sərfəli üsul deyil. Axı kim afrika arısı ilə qonşu olmaq istəyər?

İrlandiyada çox maraqlı dəyirmanlar var. Dünyadakı bütün yel dəyirmanlarının pərləri saat əqrəbinin hərəkətinin əksinə fırlandığı halda, buradakı bütün dəyirmanların pərləri saat əqrəbinin hərəkəti istiqamətində fırlanır.

Skandinaviya və Şimali Amerikanın sularında qışda hərdən yupyumru buz dairələri görmək olur. Buna daha çox aşağı temperaturlu havada rast gəlinir. Suda yavaş-yavaş fırlanan buz disklərinin sirrini hələlik heç kim bilmir. 2009-cu ildə Böyük Britaniya sularında da iri buz diskləri görünüb.

NƏLƏR OLUR

Çində, Çançun kəndində bir tısbağa var. O, gün ərzində 10 siqaret çəkir. Tısbağanın olduğu zooparkın gözetçisi deyir ki, siqaret çəkmək istəyəndə tısbağa həyəcanlanır və fisıldamağa başlayır. Onun köməkçisi Tan deyir ki, hər şey 2 ay əvvəl başlayıb. Tısbağanın yumşaq qarnına toyuq sümüyü batıbmış. Tan onu çıxaranda ağrıya dözməyən heyvan onu dişləmək istəyib. Belədə, Tan ağzındakı siqareti çıxarıb tısbağanın ağzına qoyub. Bundan sonra o sakitləşib, Tan isə sümüyü çıxarıb. Sabahı gün Tan yorğun gündən sonra siqaret çəkirmiş. Bunu görən tısbağa tez onun yanına sürünüb.

Tan maraqlı xatirinə onun «damağına» yenə siqaret qoyub. Bundan sonra tısbağa siqaret çəkmək istəyəndə fisıldaya-fisıldaya Tanın ardınca gəzir, onu rahat buraxmır. Əvvəlcə Tan bununla əylənirdi, indisə hərəkətinə görə çox peşmandır, həm tısbağa zəhərlənir, həm də günə on siqaret almağa pulu çatmır. O, tısbağanı belə pis vərdisdən çəkəndirməyin yollarını axtarır.

Ev tapşırıqları kiçik yaşlı məktəblilərin savadlanmağına kömək eləmir. Belə bir nəticəyə avstraliyalı alimlər Riçard Uoker və Mayk Horsli gəlirlər. «Ev tapşırıqlarının islahatı» kitabının müəllifləri olan bu kişilər hesab edirlər ki, ibtidai siniflərdə oxuyan uşaqların ev tapşırıqlarına çox zaman valideynləri kömək edirlər, üstəlik, elələri də var ki, uşağın əvəzinə məsələ-misalı özü həll edir. Belə «köməyin» isə heç bir faydası yoxdur. Müəllimlər isə uşaqlara həqiqətən maraqlı məsələlər vermək, onları dərəcə həvəsləndirmək əvəzinə, sadəcə onları ev tapşırıqları ilə «yükləyirlər».

Eyni zamanda alimlər deyirlər ki, ev tapşırığını tamamilə ləğv eləmək düzgün deyil. Uşaq özü sərbəst işləyərsə, ev tapşırıqlarının köməyiylə vaxtını düzgün bölüşdürməyi, müstəqil olmağı öyrənər. Yəni ev tapşırıqlarının həll edilməsi qaydasını dəyişmək lazımdır: məsələn, valideynlərlə yox, öz həmyaşıdları ilə birlikdə oxuyub-yazsalar, onlar daha ağıllı olurlar.

DÜNYADA?

ÇOX ÇOX BİLƏRSƏN ÇOX ÇOX BİLƏRSƏN

“Nağil şarı Puf Puf”
Davranış qaydaları

25 nağılda müxtəlif
situasiyalardan necə çıxmağın
yolları göstərilir.

Elxan Xəzər

“Vuruşaq ki, zəfər çalaq”

Bu kitabdakı əsərlər adamı bir tərəfdən kədərlandirir, təsirləndirir, digər tərəfdən mübarizəyə ruhlandırır.

“Təpəgöz”

Bu Təpəgöz ki var, tək Azərbaycanın nağıl qəhrəmanı deyil. Bir çox xalqların miflərində onun adına rast gəlinir. Bu seriyadan başqa kitablar da var - “Məlikməmməd”, “Göyçək Fatma”, “Cırtıdan” və s.

Xəlil Rza Ulutürk Seçilmiş əsərləri

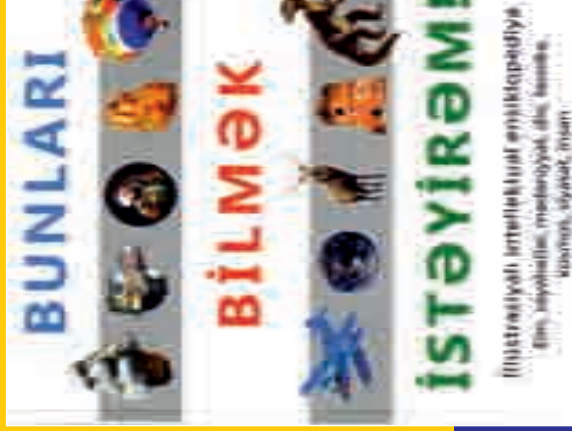
Bu kitabda Xəlil Rza Ulutürkün şeir və poemalarından seçmə nümunələr xronoloji ardıcılıqla verilib.

Mark Tven “Şahzadə və dilənçi”

Londonun çirkli, gündə bir adam aslan küçələrilə par-par yanan kral sarayının rahatlıqları bir düşüncəyə güclə sıgır. Amma iki oğlan bunları yaşayır. Biri şahzadə, biri dilənçi. Sonu da çox maraqlıdır – bir möhtür hər şeyi həll edir.

M.F.Ahundzadə “Bir Cimrinin Hikayəsi” (komedilər)

Mirzə Fətəli Axundovun Hacı Qarasının xəsisliyi indi də türk dilində. Türkiyə türkcəsini öyrənənlər üçün maraqlı təcrübədir. Kitabda ədibin digər komediyaları da var.

“Bunları bilmək istəyirəm” Şəkili intellekt ensiklopediyası

Kitabda təbii sirləri, tarixi hadisələr, kəşflər və ixtiralar, dahi şəxsiyyətlər və s. haqda maraqlı məlumatlar var. Çoxsaylı rəngli şəkillər qısa və dolğun yazılmış mətlələri aydın başa düşməyə imkan verir.

Asif Hüseynli “Azərbaycanın qadın hökmdarları”

Bu kitab Azərbaycan tarixi ilə maraqlanan oxuculara gözəl hədiyyədir. Burada müxtəlif dövrlərdə Azərbaycanda hökmdarlıq edən və ya siyasətə təsir göstərən qadınlar haqqında məlumatlar toplanıb.

M.Ə. Rəsulzadə Əsərləri

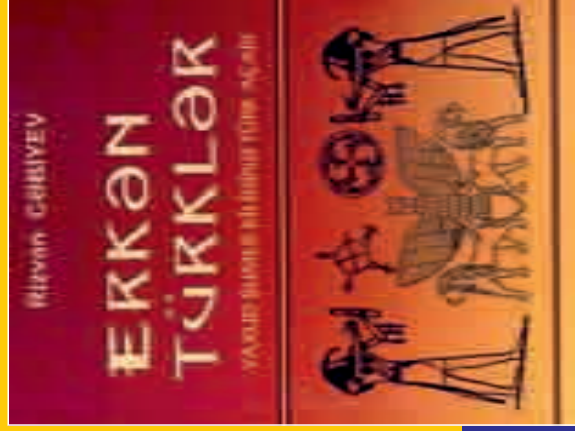
Bu kitabda Azərbaycanın dəyərlili oğlu, Şərqdə ilk demokratik respublikanın qurucusu Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin 4 əsəri toplanıb.

Sevincik Mehman “İşgal”

Qarabağ trilogiyası, 1-ci kitab

Şuşada qalan partizanlar haqqında ilk romandır. Trilogiyanın 2-ci və 3-cü kitablarının motivləri isə atəşkəsə qədərki, həmçinin ondan sonrakı bir neçə ay ərzində baş vermiş mürəkkəb hərbi-siyasi hadisələrin müəyyən bir qismini əhatə edir.

Rizvan Cəbiyev

“Erkən türklər, yaxud şumer kilidinə türk açarı”

Üzünü öz tarixinə çevir ki, sən də bu tarixin bir parçası olasan. Yazıçının qənaəti belədir. Elə mənim də.

MƏNTİQİ

1. Otağın 4 küncü var. Hər küncdə bir pişik oturub. Hər pişiyin qabağında 3 pişik var. Hər pişiyin quyruğunda bir pişik var. Otaqda cəmi neçə pişik var?

2. Mənim həyatım saatlarla ölçülə bilər. Mən tükənəndə xidmət edirəm. Nazik olanda sürətliyəm. Qalın olanda ləngəm. Külək mənim düşmənimdir. Mən kiməm?

3. Elə bir şey var ki, içi boşdur. Amma sən onu görürsən. O nədir?

4. - Bacının neçə uşağı var?

- Üç.

- Neçə yaşları var?

- Əgər hər üçünün yaşını bir-birinə vursan, 36 alınar.

- Bu məlumat azdır.

- Onların ümumi yaşının cəmi mənim evimin nömrəsinə bərabərdir. Sən də onu bilirən.

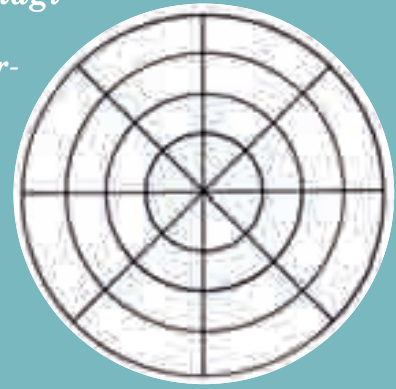
- Yenə də məlumat kifayət qədər deyil.

- Uşaqların ən böyüyü tennis oynamağı sevir.

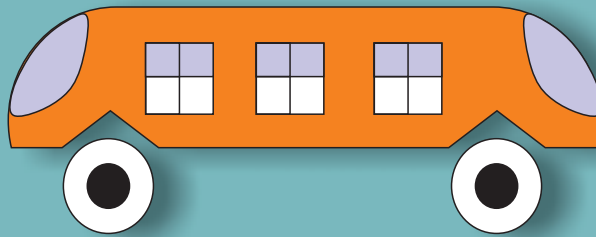
- Əla. İndi mən onların yaşlarını bir-bir deyərəm.

Bəs sən? Deyə bilərsən?

5. Damaları elə yerləşdir ki, hər çevrənin və dörd düz xətdən hər birinin üstündə iki dama olsun.

6. Avtobus hansı tərəfə gedir?

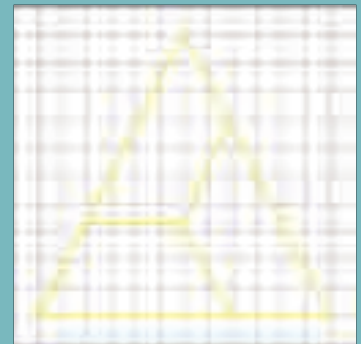
Ötən sayımızdakı (4(44)) məntiqi sualların cavabları:

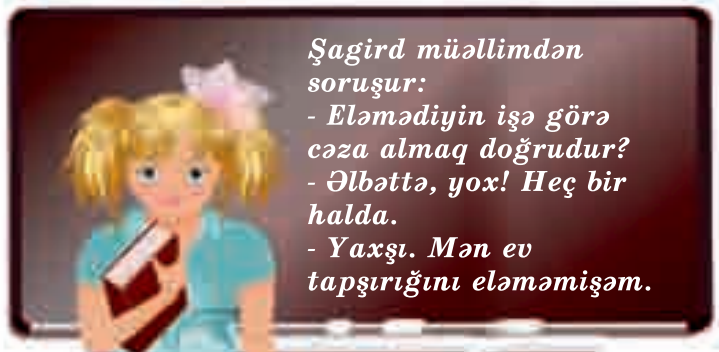
1. 20 şam qalacaq. Çünki söndürülən şam yanıb qurtarmır.

2. Əgər kimsə bu suala «səsdən sürətli» cavabını verirsə, bil ki, o, fizikdir. Doğru cavab isə belədir: it yerində dayanmalıdır.

3. Maşın dönəndə ehtiyat təkəri fırlanmır.

4. Ehtiyac olanda lövbəri suya atırlar. Olmayanda isə qaldırırlar.

Şagird müəllimdən soruşur:

- Eləmədiyən işə görə cəza almaq doğrudur?
- Əlbəttə, yox! Heç bir halda.
- Yaxşı. Mən ev tapşırığını eləməmişəm.

Xəsis uşağa sual verirlər:

- Sənin altı alman var. Yarısını qardaşına versən, səndə nə qədər qalacaq?
- Beş alma, bir də yarısı.

- Ata, olar maşınının açarını götürüm? - yeniyetmə atasına deyir.
- Sınıf yoldaşlarım da görsünlər ki, 50 min dollara olan maşında gəzirəm.
- Al, sənə 20 qəpik, - atası deyir. - Get onlara 60 min dollara olan avtobusda necə gəzdiyini göstər.

Canavar Dovşanın pəncərəsinin altında ulayır. Dovşan deyir:

- Çox heyf ki, səni radioya çağdırmırlar.
- Elə gözəl oxuyuram?
- Yox, sadəcə, radioda oxusaydın, heç olmasa, söndürərdim.

BİRLİKDƏ GÜLƏK

Müəllim deyir:

- Ev tapşırıqlarını edəndə atan sənə kömək edə bilməz ki?
- Daha istəmir. Siz dünən ona yağlı «iki» yazmıdınız...

Ana ataya:

- Nahaq yerə qızımızın burnuna pirsinq etdirməyinə qarşı çıxırdıq. İndi onu məktəbə qaldırmaq elə asandır!

Zooparkdakı qorillanın bananlarını oğurlayırlar. Qorilla hirsələnir, elan yazır: «Mənim bananlarımı kim oğurlayıb? Tapsam, ayaqlarıyla qulaqlarını qoparacam. Qorilla». Səhəri gün görür ki, elanın altından yazılıb: «Mərcə girək, qopara bilməzsən? Əfi».

Ana oğluna deyir:

- Ay bala, kitabı belə oxuyarlar?
- Arada altı-yeddi səhifə ötürürsən.
- Bu, casuslar haqda kitabdır, onları tez tutmaq istəyirəm.

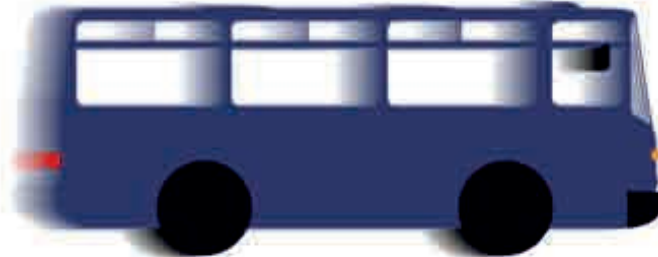
Tozsoranı reklam edən agent bir mənzilə girir, özünü gətirdiyi bir torba zibili dəhlizə tökür və ev sahibəsinə deyir:

- Əgər mənim tozsoranım bu zibili sonuncu tozuna qədər yığmasa, bunun hamısını yeməyə hazırım!.. Ay xanım, ay xanım, hara gedirsiniz?
- Qasıq gətirməyə. Üç gündür işiğımız yanmır.

Kişi avtobusun arxasınca qaçır. Sərnişinlər:

- A kişi, daha bəsdir qaçdın. Öldük gülməkdən!
- İndi qorxudan öləcəksiz. Mən bu avtobusun sürücüsüyəm!

Beyscampinq

Ən ekstremal idman növlərindən biri beyscampinqdir. Onun adı ingiliscə olan B.A.S.E. – «building» (bina), «antenna» (antena), «span» – (körpü, örtük), «earth» (yer) və «jumping» – tullanmaq sözlərindən götürülüb (basejumping).

Tullanışların haradan həyata keçirilməsi elə adından məlum olur. İdmançıları beyscamper, yaxud beyser adlandırırlar. Beyserlər xüsusi paraşüt və avadanlıqlardan istifadə edirlər.

Deyim ki, ilk dəfə paraşütdən Çində, bizim eranın 12-ci əsrində istifadə ediblər. O vaxtdan çox sular axıb, çox idmançılar qəhrəmanlıq ediblər, bunların əksəriyyəti tarixə düşsə də, onlar sistematik çıxışlar kimi qeydə alınmayıb.

BASE

akronimini beyser və videooperator Karl Beniş fikirləşib tapıb. 1978-ci il avqustun 8-də o, El-Kapitan qayasında bir neçə kamera quraşdıraraq dostları Kent Leyn, Tom Start, Mayk Şerin və Ken Qosselinin tullanışlarını çəkib. Karl özü həmin gün tullanmayıb. Beyserlər ilk dəfə «qanad» tipli paraşütdən istifadə ediblər. Həmin gün müasir beyscampinqin yaranma günü hesab edilir.

1981-ci ildə Karl həvəskar camperlərin siyahısını hazırladı. 1-ci nömrə texaslı Fil Smitə qismət oldu. Karlın arvadı Cin Beniş 3-cü, o özü isə 4-cü oldu. İndi o siyahıda mindən çox adamın adı var. Beniş beyscampinq haqda film çəkir, jurnal buraxırdı. 1984-cü ildə Norveçdə qayadan tullanarkən həlak oldu.

Beyscampinqin əsası paraşüt idmanı olsa da, ondan fərqlənir. Paraşütçülər uçan aparatlardan tullanırlarsa, beyserlər daha alçaq obyektlərin üzərindən, üstelik, həmin obyektlərə çox yaxın məsafədən atılırlar. Hündürlük az olduğundan nadir hallarda paraşütçülərin sürətini əldə etmək olur.

Tullanarkən paraşütçülər hava axınından özlərini tarazlamaq üçün istifadə edirlər. Beyserin sürəti isə az olur, ona görə də belə imkanı dardır. Ən pis halda beyser nəzarət edilməyən fırlanmaya düşə bilər. Təcrübəli paraşütçülərə paraşütü 600 m-dən yuxarıda açmaq tövsiyə edilir (orta, 195 km/saat sürətlə o, yerə 11 saniyəyə çatır). Beyscampinq isə 600 m-dən aşağıda edilir. 150 m hündürlüyü olan obyektəndən yerədek cəmi 5,6 saniyədir. Beyserə adi paraşüt yaramır, o, 100-200 deyil, 15-40 metrlikdə açılmalıdır.

Hadis

Məni bağışla

Dairəvi masanın arxasında ruhlar oturub son dərslərini seçirdilər. Ən cəsur və güclü ruh ayağa qalxdı: «Mən indi Yerə gedirəm ki, bağışlamağı öyrənim. Mənə kim kömək edəcək?»

Ruhlar təəssüflə baxışdılar: «Bu ən çətin dərstdir... Bir ömür boyu gücün yetməyə bilər. Elə əzab çəkəcəksən ki... Sənə heyfimiz gəlir. Ancaq öhdəsindən gələrsən. Biz sənə kömək edərək».

Ruhlardan biri dedi: «Mən Yerdə sənə kömək etməyə hazırım. Mən sənənin həyat yoldaşın olaram, ailəmizdəki bir çox çətinliklər mənim günahım ucbatından olar, sən də məni bağışlamağı öyrənərsən».

Digəri köks ötürdü: «Mən sənənin valideynlərinəndən biri olaram. Uşaqlıq illərinin çətin keçməsinə çalışaram, böyüyəndən sonra da şəxsi işlərinə qarışaram, sən də məni bağışlamağı öyrənərsən».

Üçüncü dedi: «Mən də sənənin müdirin olaram, tez-tez səni incidərəm, sənə qarşı ədalətsiz olaram ki, sən də bağışlamağı öyrənərsən».

Daha bir neçə ruh müxtəlif vaxtlarda ona qoşulub dərslərini yaxşı öyrənməyinə kömək edəcəyinə söz verdi. Beləcə, hər ruh özünə bir dərs seçdi, rolları bölüşdürdülər, həyat üçün plan qurdular, bir-birlərini Yerdə öyrədəcəklərinə söz verdilər və dünyaya endilər.

Amma belədir ki, ruhlar dünyaya gələndə yaddaşları tərtəmiz olur. Yalnız onlardan bir neçəsi anlayır ki, bir çox hadisələr təsadüfi deyil. Hər bir insanın həyat dərsləri almağa ehtiyacı olanda onun həyatında özü ilə dərs gətirən birisi peyda olur...

Azərbaycan Respublikası Ədliyyə
Nazirliyində qeydiyyatdan keçib.

Qeydiyyat nömrəsi: 2004
2006-cı ilin noyabrından ("Körpəm" adı ilə
2006-cı ilin martından) çıxır.

Təşkilati dəstək: Azərbaycan
Respublikası Mədəniyyət
və Turizm Nazirliyi
F.Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası

Baş direktor və təsisçi:

Fizurə Quliyeva,
əməkdar mədəniyyət işçisi

Baş redaktor: Ülviyyə Gülməmmədova

Məktəblərlə iş: İlahə Quliyeva

Bədii tərtibat: Elşən Qurbanov

Yayım üzrə menecer: Rafət Quliyev

Üz qabığında: *Mehriban Mehdizadə*

Müəlliflik hüququ "Göy qurşağı"na
məxsusdur. Xüsusi icazə olmadan jurnalın
surətini və yaxud elektron variantını çap
etmək və yaymaq qanuna ziddir.

Ünvan: Bakı, AZ1022

S.Vurğun küçəsi - 88.

Tel: (+99412) 597 08 51,

(+99412) 597 08 79.

OĞUZPOLİQRAF

mətbəəsində çap olunmuşdur

**Jurnalımıza abunə olmaq istəyirsinizsə,
yuxarıdakı ünvana müraciət edə bilərsiniz.**

goyqurshagi@mail.ru

halfbook@mail.ru

Tiraj 3000

www.clb.az
www.fb.com/clb.az
1.20 AZN